

Зовнішньоекономічні зв'язки України і залучення інвестицій

Макогон Юрій Володимирович,
доктор економічних наук, професор

Протягом останніх трьох років в українській зовнішній торгівлі прогресують негативні тенденції, які не подолав жоден уряд України. І якщо у 2004 р. Україна мала позитивне сальдо в розмірі майже 7 млрд дол., то 2007 р. закінчився вже з негативним сальдо понад 7,3 млрд дол. США (за 2006 р. – 2,97 млрд дол., за 2005 р. – 1,4 млрд дол., за 2004 р. – 6,976 млрд дол.). Темпи наповнення нашого ринку іноземною продукцією більше ніж удвічі перевищили темпи завоювання вітчизняними компаніями зовнішніх ринків. Дійсно, імпорт до України за цей час зріс на 111 %, тоді як експорт – лише на 53 %.

За 2007 р. обсяги експорту товарів і послуг порівняно з 2006 р. збільшилися на 27 %, імпорту на 34,4 % і складали відповідно 58,237 млрд дол. і 65,548 млрд дол. США. Коефіцієнт покриття імпорту експортом дорівнює 0,89 (у 2006 р. – 0,94).

- У статті розглянуто зовнішню торгівлю та інвестиції України з погляду секторальних змін і стратегічних пріоритетів її вдосконалення. Також порушуються питання енергетичної й економічної безпеки країни у контексті її участі в міжнародних організаціях та інтеграційних об'єднаннях.

Ключові слова: експорт, імпорт, зовнішньоторговельний баланс, іноземні інвестиції, галузева структура.

- В статье рассматривается внешняя торговля и инвестиции Украины с точки зрения секторальных изменений и стратегических приоритетов ее совершенствования. Также затрагиваются вопросы энергетической и экономической безопасности страны в контексте ее участия в международных организациях и интеграционных объединениях.

Ключевые слова: экспорт, импорт, внешнеторговый баланс, иностранные инвестиции, отраслевая структура.

- In article foreign trade and investments of Ukraine from the point of view of sectoral changes and strategic priorities of its perfection is considered. Also questions of power and economic security of the country in a context of its participation in the international organisations and integration associations are mentioned.

Keywords: export, import, the foreign trade balance, foreign investments, branch structure.

Структура зовнішньої торгівлі України порівняно з 2006 р. майже не змінилася в співвідношенні частки товарів і частки послуг в експорті та імпорті.

Загальний обсяг експорту товарів і послуг до країн СНД склав 22,322 млрд дол. і збільшився порівняно з 2006 р. на 38,5 %, а щодо інших країн світу становив 35,915 млрд дол. тобто збільшився на 20,7 % (рис. 1).

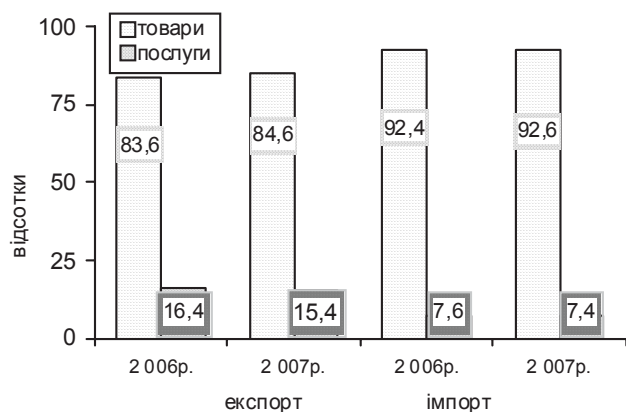

Рис. 1. Структура зовнішньої торгівлі України

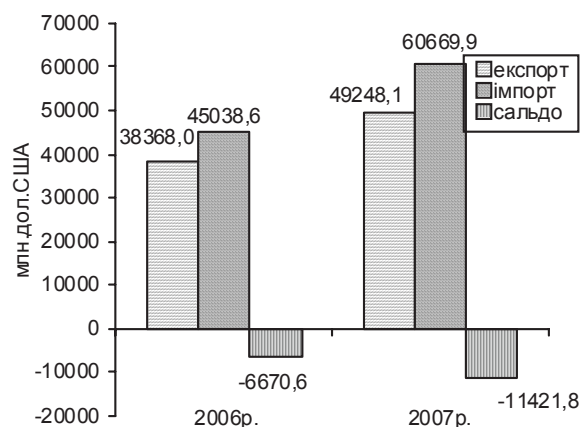

Рис. 2. Обсяг зовнішньої торгівлі товарами України

Обсяг імпорту товарів і послуг з країн СНД склав 26,437 млрд дол. і збільшився порівняно з попереднім роком на 26,6 %, з інших країн світу – відповідно 39,110 млрд дол. і збільшився на 40,3 %. Частка експорту до країн СНД зросла до 38,3 % (порівняно з 35,1 % у попередньому році), при цьому питома вага імпорту з країн СНД зменшилася до 40,3 % (у 2006 р. – 42,8 %).

Обсяги експорту товарів у 2007 р. з України зросли на 28,4 %, імпорту (на 34,7 %) і складали відповідно 49,248 млрд і 60,669 млрд доларів. Негативне сальдо зовнішньої торгівлі товарами складало 11,421 млрд дол. (у 2006 р. 6,670 млрд доларів) (рис. 2).

Україна здійснювала зовнішньоторговельні операції товарами з партнерами з 204 країн світу.

Обсяг експорту поставок до країн СНД збільшився і становив 37,8 % порівняно з 33 % у 2006 р., до країн ЄС – зменшився до 28,3 % проти 31,5 % у 2006 р. З країн СНД імпортовано 42,2 % всіх товарів, з країн ЄС – 36,6 % (у 2006 р. – відповідно 44,8 % і 36 %). Найбільші обсяги експортних поставок товарів здійснювалися до Російської Федерації (25,7 % від загального обсягу експорту), Туреччини (7,4 %), Італії (5,4 %), Німеччини і Польщі (по 3,3 %), Білорусі (3,2 %), Казахстану (2,9 %). Найбільші імпортні надходження здійснювалися з Російської Федерації (27,8 %), Німеччини (9,6 %), Туркменістану – (7 %), Китаю (5,5 %), Польщі (4,8 %), Італії (2,9 %), Казахстану (2,6 %).

Постачання недорогоцінних металів і виробів з них складали 42,2 % з них: чорних металів – 34 %, виробів з чорних металів (5,9 %) від загаль-

ного обсягу експорту країни. Механічне і електричне устаткування складало 10,1 % (зокрема механічне – 5,6 %, мінеральних продуктів – 8,7 % (з них енергетичних матеріалів, нафти і продуктів її переробки, – 5,3 %), хімічної продукції та пов'язаних з нею галузей промисловості – 8,2 %, транспортних засобів і устаткування – 6,7 %, готових харчових продуктів – 4,2 %, продуктів рослинного походження, а також жирів і масел тваринного або рослинного походження – по 3,5 %.

28,5 % загального обсягу імпорту товарів складали мінеральні продукти, зокрема 10,8 % – газ і 7,5 % – сира нафта. Імпорт механічного і електричного устаткування становив 17,4 % (зокрема механічного – 12,3 %), транспортних засобів і устаткування (13,5 % зокрема наземних транспортних засобів, окрім залізничного – 12,8 %), хімічної продукції та пов'язаних з нею галузей промисловості – 8,8 % (зокрема фармацевтичної продукції – 3,2 %), недорогоцінних металів і виробів з них – 7,8 % (зокрема чорних металів – 3,7 %), полімерних матеріалів, пластмас і каучуку, – 5,6 %, готових харчових продуктів – 3,4 %. У структурі імпорту товарів збільшилася частка наземних транспортних засобів, окрім залізничного, механічного устаткування, чорних металів.

Обсяги експорту послуг з України зросли за 2007 р. порівняно з 2006 р. на 19,8 %, імпорту – на 31,2 % і складали відповідно 8,989 млрд дол. і 4,878 млрд доларів. Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі послугами складало 4,110 млрд дол. (у 2006 р. – 3,786 млрд дол.). Україна здійснювала зовнішньоторговельні операції послугами з 208 країнами світу (рис. 3–8).

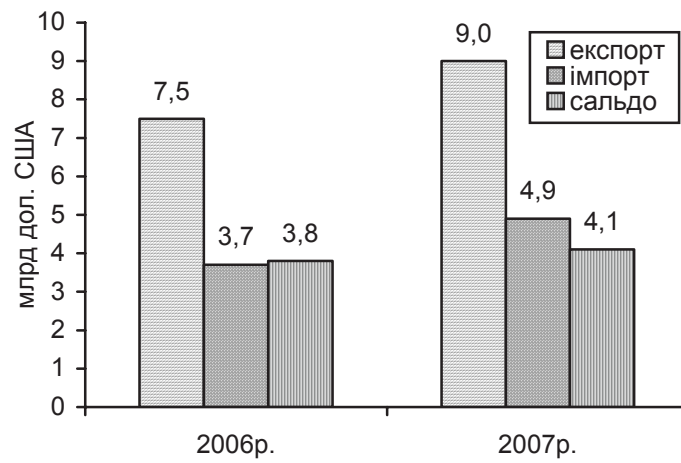

Рис. 3. Обсяг зовнішньої торгівлі послугами України

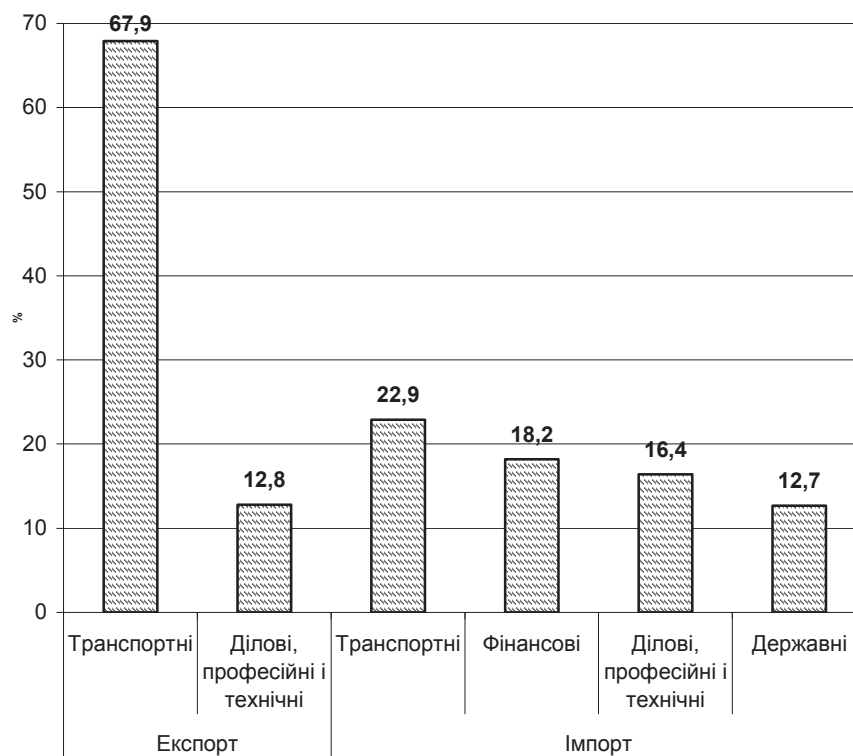

Рис. 4. Питома вага послуг у 2007 р. у загальному обсязі українського експорту

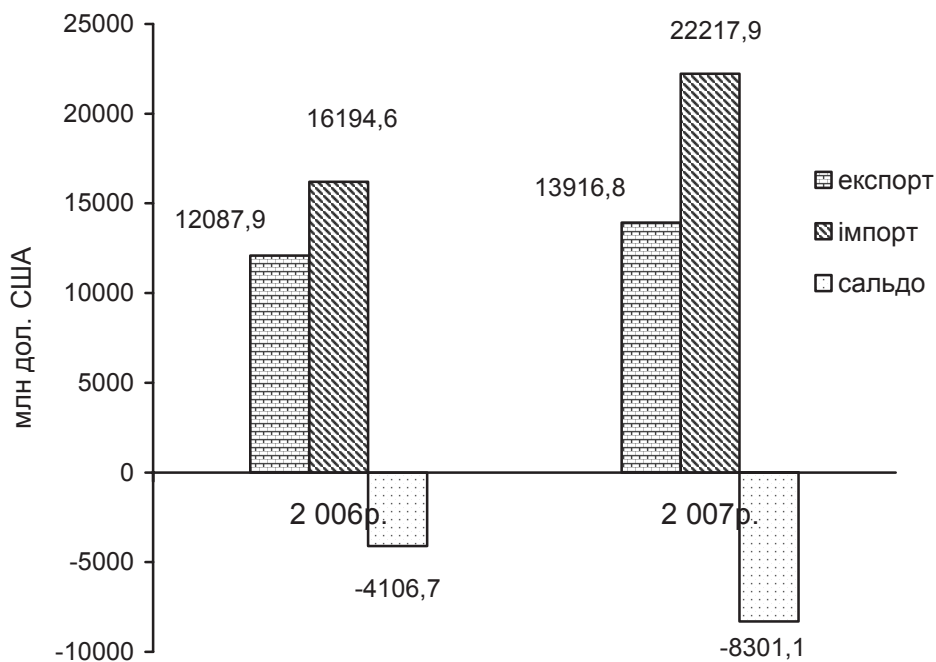

Рис. 5. Зовнішня торгівля товарами України з країнами ЄС

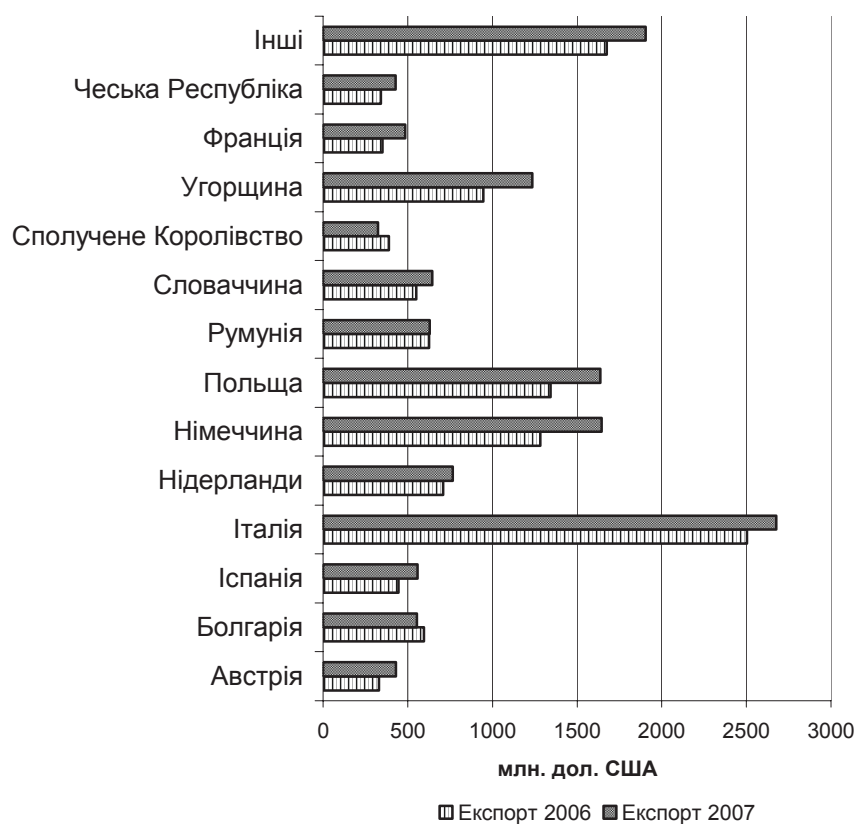

Рис. 6. Географічна структура експорту товарів України до країн ЄС в 2006–2007 рр.

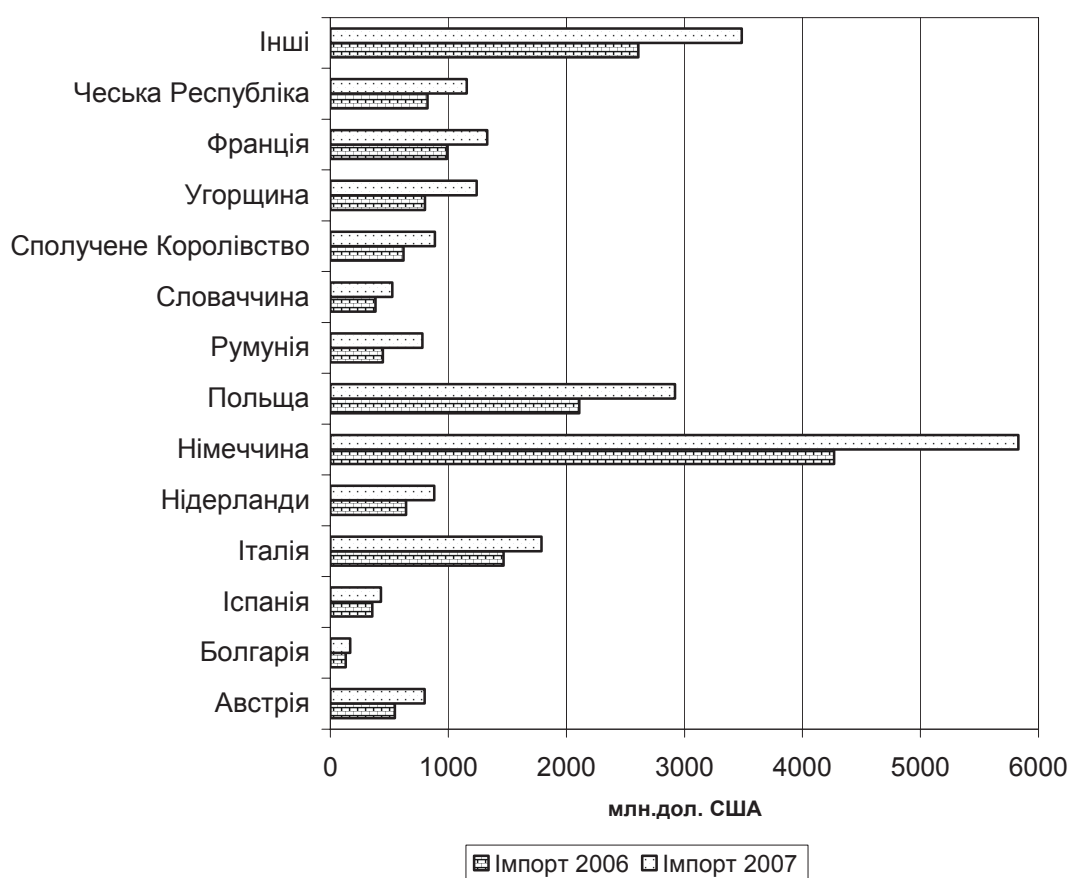

Рис. 7. Географічна структура імпорту товарів до України з країн ЄС у 2006–2007 рр.

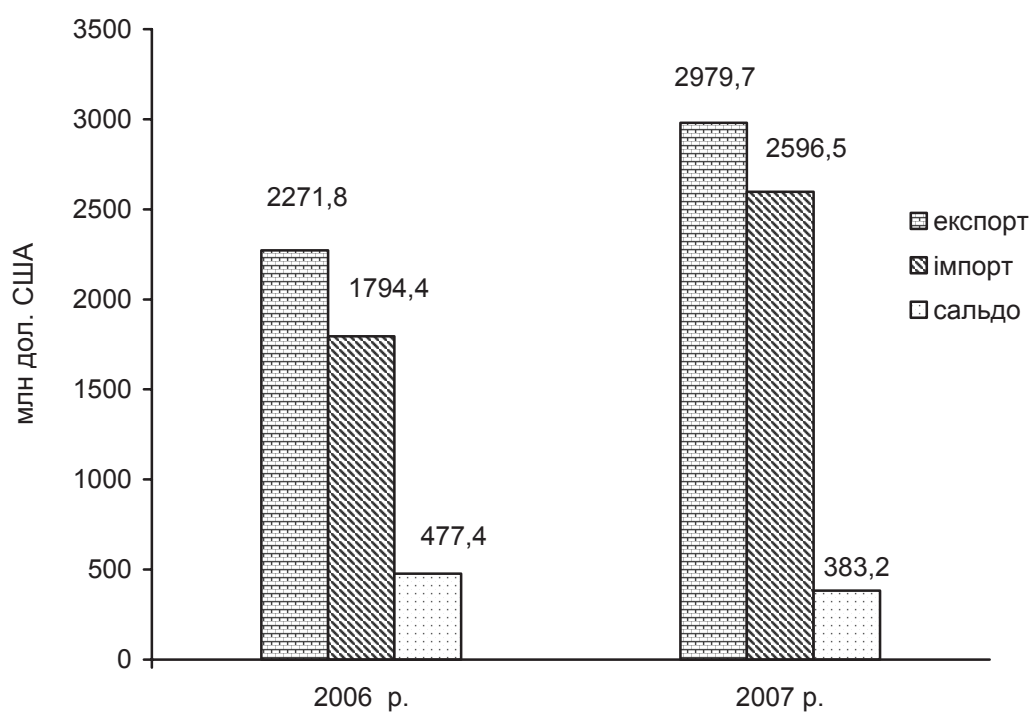

Рис. 8. Зовнішня торгівля послугами з країнами ЄС

Вагому частку товарної структури українського експорту до країн ЄС складали чорні метали – 25,3 %, енергетичні матеріали, нафта та продукти її переробки – 10,5 %, електричні машини і устаткування – 7 % (рис. 9, 10).

Найбільші обсяги експорту чорних металів здійснювалися до Італії, Польщі, Німеччини; енергетичних матеріалів, нафти і продуктів її переробки – до Італії, Угорщини, Польщі; електричних машин і устаткування – до Угорщини, Німеччини, Словаччини. Основу товарного імпорту з країн ЄС складало механічне устаткування – 19,4 %, наземні транспортні засоби, окрім залізничних – 15,1 %, електричні машини і устаткування – 8,9 %, полімерні матеріали, пластмаси – 6,8 %, фармацевтична продукція – 6,2 %.

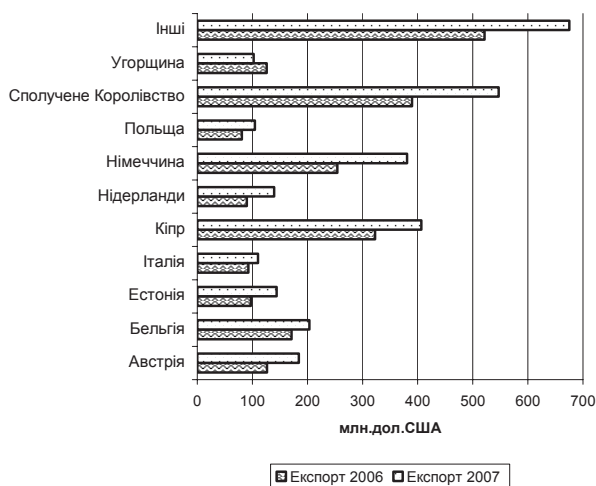

Рис. 9. Географічна структура експорту послуг України з країнами ЄС у 2006–2007 рр., млн дол. США

Порівняно з 2006 р. експорт послуг зріс на 707,9 млн дол., зокрема до Об'єднаного Королівства – на 156,8 млн дол. (на 40,2 %), Німеччини – на 126,9 млн дол. (у 1,5 разу), Кіпру – на 84,3 млн дол. (на 26,2 %), Австрії – на 57,4 млн дол. (на 45,4 %), Нідерландів – на 49,8 млн дол. (на 55,6 %), Естонії – на 46,7 млн дол., (на 48 %), Греції – на 40 млн дол. (у 1,6 разу), Бельгії – на 32,3 млн дол.

Найбільші імпортні надходження механічного устаткування здійснювалися з Німеччини, Італії, Чеської Республіки; наземних транспортних засобів, окрім залізничних – з Німеччини, Польщі, Словенії; електричних машин і устаткування – з Угорщини, Німеччини, Швеції; полімерних матеріалів, пластмас, – з Німеччини, Польщі, Італії; фармацевтичної продукції – з Німеччини, Франції, Словенії.

У 2007 р. експорт послуг до країн ЄС склав 2,979 млрд дол. і збільшився порівняно з 2006 р. на 31,2 %, імпорту – відповідно 2,596 млрд дол. але 44,7 % сальдо складало 383,2 млн дол. (у 2006 р. – 477,4 млн дол.). Питома вага експорту послуг в країні ЄС у загальному обсязі складала 33 %, імпорту – 52,1 % (у 2006 р. відповідно 30,3 %, 48,2 %).

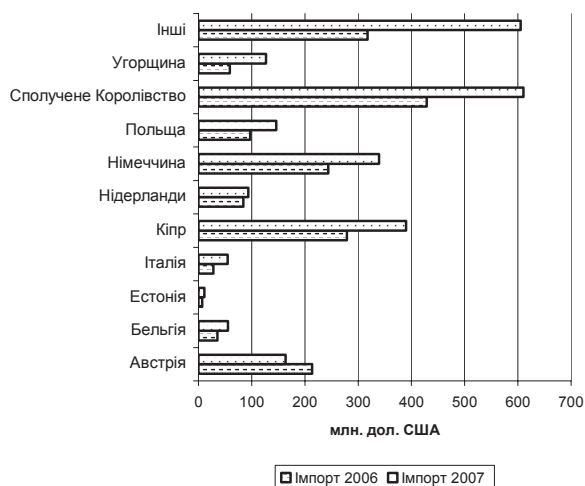

Рис. 10. Географічна структура імпорту послуг України з країн ЄС у 2006–2007 рр.

(на 18,9 %), Польщі – на 23,7 млн дол. (на 29,4 %). Водночас зменшилися обсяги послуг, надані Угорщині, на 23,3 млн дол. (на 18,5 %).

Обсяг прямих інвестицій в економіку України з країн ЄС на 01.01.2008 складав 22,9 млрд дол. США, що складає 77,8 % загального обсягу інвестицій до України (на 01.01.2007 – 16,3 млрд дол., 75,2 %) (рис. 11, 12).

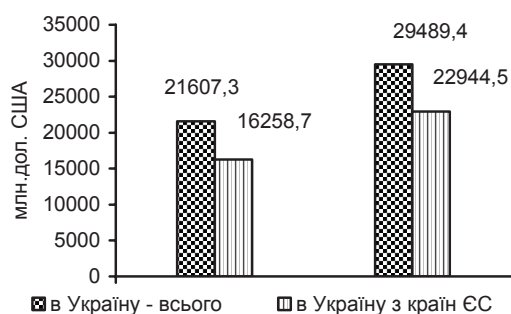

Рис. 11. Прямі іноземні інвестиції до України

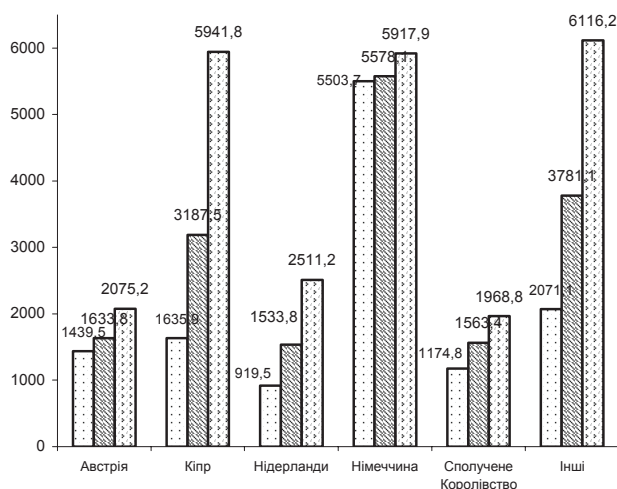

Рис. 12. Прямі іноземні інвестиції до України з країн ЄС, млн дол. США

Головними країнами-інвесторами, на які доводиться понад 80 % загального обсягу інвестицій з ЄС, є Кіпр – 5,941 млрд дол. (25,9 % загального обсягу інвестицій з країн ЄС), Німеччина – 5,917 млрд дол. (25,8 %), Нідерланди – 2,511 млрд дол. (10,9 %), Австрія – 2,075 млрд дол. (9,0 %). Об'єднане Королівство – 1,968 млрд дол. (8,6 %). Значні обсяги прямих інвестицій з країн ЄС зосереджено на підприємствах промисловості. Серед галузей переробної промисловості істотні обсяги інвестицій залучено до металургійного виробництва і виробництва готових металевих виробів; у виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів. Також інвестиційно привабливими для нерезидентів є підприємства фінансової діяльності й організації, які здійснюють операції з нерухомістю, орендою, інжинірингом і наданням послуг підприємцям.

Нерезидентами з Кіпру в підприємства промисловості інвестовано 1,763 млрд дол. (29,7 % загального обсягу інвестицій з країни), в організації та установи, які здійснюють фінансову діяльність – 1,238 млрд дол. (20,8 %), операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг і надання послуг підприємцям, – 1,154 млрд дол. (19,4 %).

З Німеччини і Нідерландів до підприємств промисловості надійшло 1,415 млрд дол. (23,9 %) і 1,042 млрд дол. (41,5 %) відповідно, зокрема що переробляє – 1,391 млрд дол. (23,5 %) і 0,880 млрд дол. (35,1 %).

Нерезидентами з Австрії найбільше інвестовано до фінансових установ – 740,5 млн дол. (35,7 %). Інвесторів з Об'єднаного Королівства теж приваблюють підприємства промисловості, де зосереджено 651,0 млн дол. (33,1 %), а також – торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів і предметів широкого вжитку, – 352,5 млн дол. (17,9 %). В організації, які здійснюють операції з нерухомим майном, орендою, інжинірингом і наданням послуг підприємцям, інвестовано 286,6 млн дол. (14,6 %).

Обсяг інвестицій з України в економіку країн ЄС на 01.01.2008 р. складає 5,926 млрд дол., або 95,6 % загального обсягу інвестицій з України (на 01.01.2007 р. – 74,8 млн дол., 30,8 %).

Напруження цін на енергоносії впливає на збільшення сумарних обсягів імпорту не значною мірою. Так, у 2007 р. з 16,7 млрд дол. приросту імпорту лише п'ята частина (3,4 млрд дол.) припала на природний газ, нафту, нафтопродукти, кокс, вугілля і твели для АЕС. А останні чотири п'ятих забезпечені збільшенням поставок до України продукції інших галузей, передусім техніки, якої завезено на 6 млрд дол. більше, ніж у 2006 р.

У зв'язку з цим не таким вже парадоксальним є те, що найвищу експортну динаміку продемонструвало машино- і приладобудування. На його частку припало 2,9 млрд дол. з 12,4 млрд доларів приросту вітчизняного експорту, досягнутого торік. Виробники електричної,

залізничної й автомобільної техніки збільшили продаж своєї продукції за кордоном у понад 1,7 разу. Ще 4,8 млрд дол. приросту, як і очікувалося, припадає на гірничо–металургійний комплекс, який стабільно утримує майже 40 % вітчизняного експорту. А от у АПК, поруч із значним зростанням продажу соняшникової олії, молочної і кондитерської продукції, деревини і паперу, обсяг експорту зерна майже удвічі.

Тривожні зміни відбуваються в географічній структурі українського експорту. Торік частка українських експортних товарів до країн СНД збільшилася з 35,1 % до 38,3 % передусім завдяки нарощуванню поставок до Росії, Казахстану, Грузії, Азербайджану, Узбекистану і Молдови. Водночас частка країн Євросоюзу (у його нинішньому складі) скоротилася з 31,3 % до 29 %. Відбулося відносно невелике зростання експорту до Греції, Естонії й Німеччини. Найбільше зменшилася частка української продукції, яка експортувалася до Італії, хоча ця країна і залишається найбільшим споживачем нашої продукції в ЄС. Істотно зменшилися позиції українського експорту в Болгарії й Румунії, які стали членами ЄС з 1 січня 2007 р. і намагаються переорієнтовуватися на європейські компанії. Помітно знизилася також частка експорту вітчизняної продукції до Кіпру, Великобританії, Нідерландів, Латвії, Бельгії, Польщі, Люксембургу і Словаччини.

Єдиним по–справжньому великим стратегічним проривом поза СНД є зростання (у 1,5 разу) українських поставок до Туреччини. Сьогодні ця країна посідає друге місце (після Росії) за обсягами споживання української продукції, випередивши Італію. А от у більш віддалених регіонах світу поразок більше, ніж успіхів. Це свідчить про те, що географія вітчизняного експорту все більше звужується. Так, українськими виробникам довелося вже вкотре поступитися іншим країнам на північноамериканському ринку (у США, Мексиці, Канаді), і це навіть наполовину не компенсується майже триразовим зростанням експорту до Бразилії. Не менш відчутних втрат зазнали українські підприємці на ринках Індії, Китаю, Бангладеш і В'єтнаму. Лише деякі успіхи спостерігаються в Індонезії, Сінгапурі, Південній Кореї і на Філіппінах, Ірані, ОАЕ, Сирії і Ефіопії. Але сумарно ці успіхи значно применшують-

ся ослабленням позицій у Алжирі, Саудівській Аравії, Пакистані, Єгипті, Ємені і Тунісі.

Природно, окрім подорожчання енергоносіїв, на частці українського експорту позначатимуться й інші чинники: державна політика у сфері транспортних тарифів і митних зборів, вступ до СОТ, кон'юнктура світових ринків і, не в останню чергу, ефективність менеджменту компаній і підприємств. Експерти проаналізували експортні пріоритети України в деяких провідних та водночас проблемних галузях, таких як авіабудування, чорна і кольорова металургія, сільське господарство і харчова промисловість, паливно–енергетичний комплекс.

Зростання цін на газ для українських промислових споживачів у 2007 р. порівняно з 2006 р. не позначилося на обсягах експорту підприємств хімічної промисловості. Зокрема, якщо експорт добрив за підсумками 2006 р. становив 998,7 млн доларів, то у 2007 р. – 1,325 млрд дол., тобто зріс на 32,7 %. Ця стаття експорту є одним з основних джерел поповнення фінансів для українських хімкомбінатів, які продають на внутрішньому ринку лише близько 10 % своєї продукції. Понад 90 % експорту мінеральних добрив і аміаку припадає лише на 9 підприємств, які й ділять між собою ці 1,3 млрд дол. Такими підприємствами є: Одеський припортовий завод (ОПЗ), ВАТ «Концерн «Стірол» (Горлівка), ВАТ «Азот» (Черкаси), ЗАТ «Сєверодонецьке об'єднання «Азот», ВАТ «Дніпрразот», ВАТ «Рівнеазот», ЗАТ «Дніпровський завод мінеральних добрив», ЗАТ «Кримський Титан» і ВАТ «Сумихімпром». Структура експорту за товарними групами останніми роками не зазнала істотних змін: у 2006 р. найбільше експортовано азотних добрив (1,091 млрд дол. за січень–листопад 2007 р. порівняно з 942 млн дол. за 2006 р.), зокрема карбаміду (сечовини), сульфату амонію і нітрату амонію (аміачної селітри); на другій позиції суміші з двох–трьох компонентів – азот, фосфор і калій (відповідно 64,3 млн дол. і 53,8 млн дол.).

Успадкувавши від колишнього СРСР могутню авіаційну промисловість, Україна вже друге десятиліття скорочує свої надходження від експорту літаків і авіатехніки. Переважну більшість валютних надходжень галузі формують експлуатаційні компанії, які розпродують свій

застарілий авіапарк країнам третього світу. Друге місце за валютними надходженнями утримують виробники двигунів і комплектуючих елементів авіаційної техніки, а також оборонні авіаремонтні заводи. Колись могутня галузь серійної збірки за наявності очевидного попиту на зовнішніх ринках на українські літаки ніяк не може завершити розпочатий у 2005–2006 рр. процес концентрації капіталу.

Домінування транспортних компаній і ремонтних заводів в експорті готової продукції підтвердила статистика 2007 р., згідно якої Україна за практично не працюючих серійних авіаскладальних заводах експортувала 92 літаки на суму понад 90 млн дол. З них 23 млн дол. – припадає на 16 великовантажних літаків і 55 млн дол. – на 65 легких літаків цивільного і військового призначення. Лідерами у придбанні великовантажної авіатехніки були Ємен (22 літаки), Грузія і Азербайджан (по 9), Конго (6), Екваторіальна Гвінея (4), Венесуела і Австралія (по 3).

Прибутки від продажу великовантажної техніки порівняно з 2006 р. зросли удвічі. Постачання великовантажних літаків з України до РФ протягом 1996–2007 рр. скоротилося майже утричі (близько 600 тис. дол.). Додатково 98 млн дол. отримано від експорту частин літаків: авіадвигунів запорізького ВАТ «Мотор Січ» (32 млн дол.), гідравліки Дніпропетровського агрегатного заводу і систем бомбометання Київської ГАХК «Артем». В інших нішах авіаційного машинобудування експорт авіатехніки не відрізнявся вагомими показниками. Так, експорт надлегкої авіатехніки, зокрема авіаракет для літаків російського виробництва, у 2006–2007 рр. збільшився удвічі, але Україна отримала всього 8 млн дол. Лідерами закупівель були Казахстан і Німеччина, які придбали понад 200 виробів цього класу.

Ще близько 20 млн дол. прибутку авіапромисловість одержала від експорту шасі літаків, роторів і турбінних лопатей, а також стратостатів, дирижаблів, планерів і парашутів. У першій ніші домінували гідроприводи шасі «Дніпромашзавода», прецизійні титанові елементи турбін «Дніпроспецстали» і елементи турбін, вироблені на підприємствах Києва. Що стосується другої ніші експорту, то це все, що залишилося від спадщини монопольного становища у колишньому СРСР

«Кримшовку», авіабудівних та конструкторських підприємств Феодосії. Нині, незважаючи на колишню потужність підприємств, спеціального авіабудування, активну зовнішньоекономічну діяльність змогли зберегти лише державний НДІ аеропружних систем і фірма «Передові технології парашутного будівництва». Найменшими у авіаекспорті України у 2007 р., як і у попередні роки, був продаж вертольотів (найбільшим було постачання двох вертольотів для міжнародної миротворчої місії в Республіці Чад).

Отже, експортерів можна поділити на три групи. Перша група, найбільш багата, – це транспортні авіакомпанії, що розпродують застарілу готову техніку. Друга – компанії турбінного і агрегатного машинобудування: динаміка їх експорту українська, залежить від інтеграції із зовнішніми партнерами (переважно підприємствами РФ) та від внутрішньоукраїнської кооперації з авіаремонтними заводами. Теоретично найбільш стійкий сегмент експорту повинна була б формувати третя група, що складається з авіаремонтних заводів і складальних підприємств авіабудування. Але вони не виявили своєї активності на зовнішніх ринках. У цьому і полягає головний парадокс нинішнього етапу розвитку вітчизняної авіаційної промисловості. З одного боку, Україна – одна з дев'яти держав світу, спроможних самостійно проектувати і будувати літаки. Україна належить до ще меншого клубу країн, що володіють власною стійкою товарною нішею на ринку серійної збірки літаків (її формує авіатранспортна техніка компанії «Антонов»). На 72 підприємствах галузі різних форм власності працюють понад 90 тис. осіб. З іншого боку, за обсягами виробництва авіапродукції Україна посідає 90-е місце у світі, причому питома вага української частки експорту складає всього близько 0,1 %. Особливий контраст такому стану справ додає стагнація на ринку авіаперевезень, скорочення яких змушує авіакомпанії продавати незавантажену замовленими техніку.

З 2005 р. Україна докладає зусиль у реалізації стратегічних пріоритетів щодо переведення галузі на новий алгоритм розвитку, акцентом якого стала концентрація активів на двох нових підприємствах – цивільного ДАК «Авіація України» і оборонного «Укравіаремсервіс»

(УАРС). ДАК об'єднала у середині 2007 р. десять підприємств: АНТК ім. Антонова, «Авіант», ДП «Завод 410 цивільної авіації», ХДАПП, НДІ «Буран», ДП «Харківське агрегатне конструкторське бюро», ДП «Харківський машинобудівний завод ФЕД», ДП «Новатор», КП «Радіовимірник», а також ДП «Запорізьке машинобудівне конструкторське бюро «Прогрес». До складу УАРС, підпорядкованого Міноборони, увійшли дев'ять підприємств: конотопський «Авіакон», Львівський державний авіаремонтний завод, запорізький «Мігремонт», луцький «Мотор», Чугуївський і Луганський авіаремонтні заводи, миколаївський завод «НАРП», «Одесаавіаремсервіс» і севастопольський САП.

Сьогодні уряд вносить корективи до стратегічних пріоритетів розвитку УАРС. На початку березня Президент фактично перепідпорядкував собі «Авіацію України», створивши для управління нею комісію при РНБОУ і затвердивши нову галузеву програму розвитку. Ці та інші кроки української влади переконують у її очевидних прагненнях прискорити темпи концентрації авіабудування. Водночас уряд, як і в попередні роки, докладає мало зусиль для поповнення існуючого промислового і перспективного модельного ряду: перший складається з літаків Ан-32, Ан-72 і Ан-74, які випускають українськими підприємствами повільними темпами, другий – з літаків Ан-70, Ан-74ТК-200 і Ан-140.

Єдиною спробою розширити цей ряд були переговори 2007 р. з Грузією щодо можливості спільної модернізації винищувачів, проте із-за опозиції Росії та небажання Києва перебувати у технологічній конфронтації з Москвою все закінчилося лише протоколами про наміри. Виходячи із зазначеного, можна припустити, що і у 2008 р. присутність України на зовнішніх ринках критично залежатиме від активності транспортників, що розпродують свої літаки, а промисловість, у кращому випадку, намагатиметься перевести українсько-російські двосторонні проекти (такі як Ан-70) у багатосторонній формат, шукаючи замовлення в країнах НАТО, Китаї та Індії. Поки що про стабільний попит на продукцію цивільного авіабудування України з боку зазначених країн навіть не йдеться.

Оскільки економіка нашої держави має експортно орієнтований характер, після вступу до СОТ (лютий 2008 р.) в Україні з'являється можливість зміцнити позиції на європейських і світових економічних ринках. Проте є і ризики, оскільки СОТ – це, передусім, зростання конкуренції, тому вже сьогодні потрібно приділити значну увагу адаптації ризикових секторів економіки. Виникають також складні питання, на які вже сьогодні потрібно шукати відповіді. Що робити АПК після того, як за вимогами СОТ буде скасована нульова ставка ПДВ для аграріїв? Як бути з ризикованими галузями – текстильною, легкою, переробною – у зв'язку із зобов'язаннями відмовитися від дотаційних засобів галузевої підтримки? Що робити з вищим рівнем імпорту на внутрішній ринок? Дуже багато вітчизняних підприємств не готові працювати за відповідними стандартами, сертифікатами, вимогами якості. Що робити з автомобілебудуванням, коли за умовами вступу до СОТ Україна відкриває внутрішній ринок для автомобілів старше за вісім років, ризикуючи перетворити країну на звалище металобрухту? Серед стратегічних пріоритетів мають бути програми адаптації, а підтримувати національного товаровиробника необхідно відповідними ринковими сучасними методами. Варто зміцнювати позиції експортерів, захищати внутрішній ринок методами, які не суперечать міжнародним нормам, вимогам СОТ. Це неосяжний обсяг роботи, всі ці матеріали повинні стати предметом дискусій, аналізу фахівців, з обов'язковою участю незалежних експертів, асоціацій бізнесу.

Рівень енергетичної безпеки України сьогодні знизився. І головним чинником такого зниження є те, що Україна втратила контакти з партнерами в Середній Азії. Раніше був прямий контакт з Туркменістаном, що уможливлювало в Україні ефективнішу політику щодо забезпечення держави природним газом. Другий чинник – погіршення стану газотранспортної мережі, фізичне і моральне старіння якої вже сягає близько 60 %, а подекуди й вище. Україна останнім часом не вкладала кошти в підтримку на необхідному рівні технічної й технологічної надійності, зокрема у модернізацію газотранспортної системи. Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України» втратила ліквідних промислових

споживачів в країні, що негативно вплинуло на її фінансовий стан. Немає визначеності у тарифній ціновій політиці, починаючи від тарифів на транзит і зберігання природного газу і завершуючи ціновою політикою на внутрішньому ринку. Україна не має у багатьох найважливіших енергетичних питаннях консолідованої позиції президентської й урядової вертикалі. На жаль, питання енергобезпеки, насамперед, забезпечення України природним газом, перетворилося на предмет політичної кон'юнктури, міжособової конкуренції. А Україна повинна мати власні чіткі енергетичні стратегічні пріоритети.

Список використаних джерел

1. Амоша О. И., Макогон Ю. В., Марченко М. Ю., Майорова И. М., Хаджинов И. В., Янковский М. А., Перепадья М. П. Авторское свидетельство № 8290 Народнoхoзяйственные последствия присоединения Украины ко Всемирной торговой организации (аспект металлургической, машиностроительной и химической отраслей).
2. Геец В. Мы живем за счет тех ресурсов, которые нужно было сделать инвестиционными // Бизнес. – 2007. – № 37. – С. 28–29.
3. Гончарук А. Сверхдипломатичная позиция государства может обернуться экономическими потерями // Бизнес. – 2007. – № 8. – С. 37–40.
4. Ківа Д. Перспективи в авіаційної промисловості України є! / Дзеркало тижня. – № 6. – 2008. – С. 11.
5. Макогон Ю. В., Майорова И. Н., Медведкин Т. С. ГМК Украины на внешних рынках: состояние и перспективы. // Экономика Украины. – 2005. – № 4 (513). – С. 72–81.
6. Макогон Ю. В., Хаджинов И. В. Народнoхoзяйственный аспект присоединения Украины ко Всемирной торговой организации. – Донецк.: ДонНУ–ДонФ НИСИ. – 2004. – 206 с.
7. Панков В., Макогон Ю. Инновационная деятельность и стратегия повышения конкурентоспособности продукции: международный и региональный аспект // Экономист. – 2005. – № 6 (224). – С. 40–45.
8. Пахомов Ю. Н. Возможно весь мир уже через 25–30 лет будет жить по законам Азии // Бизнес. – 2006. – № 42. – С. 28–29.
9. Матеріали з сайтів: www.profil-ua.com та www.expert.ua, www.ukrstat.com.ua.